

տարեկու, որովհետեւ հաւատում էին, որ կռապաշտի գերեզմաններ բանալով՝ անձրեւ էի տեղացնում:

Ոմանք էլ էշ են լողացնում գետի մէջ, որ անձրեւ գայ:

Երբեմն էլ երաշտը յառաջանում է նրանից, որ հացատէր մարդիկ կամենալով իրենց հացը թանգ գնով վաճառել՝ երկինքը կապել են տալիս, որ բերքը ոչնչանայ:

Սրանք գրեացներին «գիր» են անել տալիս, որը էգ օձի արիւնով գրում է որձ օձի գլխին:

Կամ խմորից երեխայ են շինում և խանձարարում, զնում օրօրոցի մէջ և մի անգիտակ մարդ վարձում, որ ամբողջ օրը անդադար օրօրէ: Եթէ սա մինչև երեկոյ օրօրում է՝ երկինքը կապւում է, իսկ եթէ հետաքրքրւում է, թէ ինչու են լաց չլինող երեխային այսքան երկար օրօրել տալիս և բաց է անում խանձարուրը երեխային տեսնելու՝ դիւթը քանդւում է:

Երկինք կապողներից ճարտարագոյնները մի անտեսանելի էշ են շինում, որը զուլով սար ու ձոր շրջում է: Սա քանի զըռում է՝ երկինքը կապւում է: Մարդիկ լսում են սրա զոռցը, բայց իրեն չեն տեսնում: Սակայն նա, ով երկնոց (սիրի-սիրի բոյսի տերերը) ունի ձեռքում, տեսնում է իշին, նրան ջարդ ու փշուր անում և այսպիսով բաց անում երկինքը:

Կարկուտ.—Կարկտի պատճառած ֆնսաններից ազատ ֆնալու համար ճշ թէ ուրիշ գաւառների նման Զատիկից մինչև Վարդափառ ամէն երկուշաբթի, այլ միայն մի օր, Մ. Թադէոս առաքեալի տօնին, կարկտի կիրակի են պահում:

Իսկ կարկուտ եկած միջոցին դիմում են հետեւեալ միջոցների՝ կարկուտը կտրելու:

1) Ծրագներ են վառում:

2) Սաշերկաթը ¹⁾ դուրս են ձգում:

3) Եկեղեցու զանգակները զարնում են:

4) Աւջինկ տղաները կարկուտի մի հատիկ դնում են տան շէմքի վրայ և զանակով կտրում:

ՈԳԻՆԵՐԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Ա. Բարի ոգիներ

Տան դէլվաթ.—Սա մի ոգի է, որ անտեսանելի կերպով ապում է տան մի որեւէ անկիւնում, երբեմն էլ երևում տան տէրին օձի, մկան, մարդու, իշի և այլ կերպարանքով:

¹⁾ Թոնրի վրայ դրուող խաչաձև երկաթ:

Ամեն օր տղամարդի (տան գլխաւորի) անկողինը ձգելիս վերմակի մի ծայրը յետ են ծալում, որպէս զի գէլվաթը դայ նրա վերայ նստի:

Ամեն մի կիրականամտի, դեռ հկեղեցու զանգերը չստեած, տանտիկիները յետ են անում ծալքի (անկողինները դարսելու տեղ) վրայ ձգուած ֆեջիմը՝ որպէս զի տան գէլվեթը բարձրանայ նստի այդ փափուկ տեղում:

Երբ գիշերը ստիպուած են լինում թախտը աւելելու՝ նախ աւելի ծայրը փոքր ինչ վառում են ճրագի վրայ և ապա աւելում, ազրն էլ մի անկիւնում կիտում և միայն ցերեկը դուրս թափում, ապա թէ ոչ գէլվաթը կը բարկանայ և տանից կը փախչի:

Նաև ճրագ վառած միջոցին մագերը չեն սանրում, որովհետև թախուկն (սանրի ատամներում մնացած մագեր) հետ գէլվաթն էլ դուրս կերթայ:

Կանայք զգուշանում են տան մէջ իրար հետ կռուելուց, ապա թէ ոչ՝ գէլվաթը կը խռովի կերթայ:

Դէլվաթի վերաբերմամբ պատմում էին հետեւեալը.

Մի գիւղացի մի գիշեր դաշտով անցնելիս հեռում նկատում է երկու ճրագ. երբ մօտենում է՝ տեսնում է մի էջ՝ ականջներին երկու վառած մոմ կպցրած: Էջն ասում է. «Բարաջողում»: Սա վախենալով չի պատասխանում: Էջը կրկնում է բարեւ և աւելացնում. Բարեւ եմ տալում, հնչի՞ չես առնում: Այս անգամ գիւղացին սիրտ է առնում և պատասխանում. «Բարով, էջ ախպէր, էդ յճւր ես էթում»: —

— Ընծի տար ձեր տուն, ասում է էջը:

— Բե տանեմ մեր տուն ինչ անեմ, դու վի՛ր էջն ես: Պատասխանում է գիւղացին:

— Ես էջ չեմ, բարկանում է էջը, ես Օհաննէս գէլվաթն եմ, համա հիմի խռովեր եմ, ուրիշ տեղ եմ էթում եմ: Էթամ Սուքիասի տուն: Ասում է էջը և անյայտանում:

Հետեւեալ առաւօտը տեսնում են, որ Սուքիասի շտեմարանները ցորենով լցուել են:

Մի ժամանակ էլ մի կարաւանատան սեւեակներից միում գիշերները պատի միջից մի ձայն էր լսում, որ սպառնական ձևով ասում էր. էկայ համ Այդտեղ գիշերողները լեղապատառ թողնում փախչում էին: Մի անգամ էլ սրտտոբի մէկը միկնոյն սպառնալիքը լսելով, փայտով խփում է պատին և ասում. «Դէհ արի»: Անմիջապէս պատը բացում է և այնտեղ սպահուած գէլվաթը իրեն ոսկի թափում է ցած:

Դամաթ.— Նոր-Բայազէտցիները ես հաւատում են, որ եթէ

մի որևէ բարեբ Աստուածանից նշանակուած չէ մինի համար, իրենց խօսքով դամն չէ, ոչ մի դէպքում չի կարող օգտուիլ ներանից. մինչդեռ դամթը ինքն իրեն կը գայ:

Օրա վերաբերութեամբ պատմում են.

Մի անգամ երբ Մովսէս մարգարէն բարձրանում էր սարը Աստծու հետ խօսելու, պատահում է մի աղքատ մարդու, որ արին քրտինք մտած մի շալակ ցախ էր տանում քաղաք ծախելու: Մովսէս մարգարէն խղճահարուելով՝ ցանկանում է մի ողորմութիւն տալ, սակայն մօտը փող լի լինում. այս պատահողով էլ հանում է իւր մատի մատանին և տալով նրան՝ պատուիրում, որ հետեւեալ օրը այդ մատանիով գայ իւր մօտ՝ իրենից ողորմութիւն ստանալու: Աղքատը ուրախացած վերցնում է մատանին և աւելի աղանդութեան համար բերնի մէջ պահում: Սակայն երբ բարակ գերանի վրայով կամենում էր գետն անցնել, յանկարծ սահթակում է, ընկնում ջուրը և մատանին էլ կորցնում: Մովսէս մարգարէն իմաստուն լինելով իմանում է այս, ինչպէս և այն՝ որ մատանին ձկներից մինը կուլ է տալիս: Ծերունին հետեւեալ օրը ախուր արտում կրկին գնում է ցախի, պատահում է Մովսէս մարգարէին, որ յատկապէս սպասում էր նրան: Ծերունին վշտացած պատմում է մատանու կորստեան մասին: Մովսէս մարգարէն մըխիթարում է նրան և մի թաշկինակ լիքը արծաթ փող նուիրում: Ծերունին վերցնում է թաշկինակով փողը, շնորհակալ լինում և անմիջապէս վերադառնում տուն, որպէս զի մի նոր փորձանք չպատահի: Սակայն այս անգամ էլ, երբ սաստիկ յոգնած նստում է փոքր ինչ հանգստանալու և թաշկինակով փողը գնում է կողքին, յանկարծ մի թռչուն է իջնում և զրամբ փախցնում: Մովսէս մարգարէն այս ևս իմանալով՝ դիմում է Աստծուն և հարցնում, թէ ինչ է պատճառը, որ այդ խեղճ ծերունին չկարողացաւ օգտուիլ իրեն արուած բարեբից: Աստուած տալիս է Մովսէս մարգարէին մի փարա և ասում. «Տար տուր նրան այս փարան, քո տուածից չկարողացաւ օգտուիլ՝ դուցէ իմ տուածից օգտուի:» Մովսէս մարգարէն կատարում է Աստծու պատուէրը: Ծերունին դժկամակութեամբ վերցնում է այդ մի փարա ողորմութիւնը և տուն վերադառնալիս դրանով մի ձուկ գնում: Այլ երբ նրա կինը ճշում է ձկան փորը՝ մաքրելու, գտնում է Մովսէս մարգարէի իւր ամուսնուն տուած մատանին: Զարմանքը աւելի մեծ է լինում, երբ ձկան փորոտիքը դուրս թափելիս՝ մի թռչուն մի թաշկինակով լիքը արծաթ կացից վայր է գնում՝ և ձկան փորոտիքը առնելով թռչում է: Ծերունին անմիջապէս մատանին և դրան առած ուրախ ուրախ գալիս է Մովսէս մարգարէի մօտ

և պատմում իրեն պատահածը: Սա վերջնում է իւր մատանին, իսկ դրամը նրան նուիրում, ասելով. «Տմար, էս էլ քո զսմաթն է, առանց զսմաթի ոչ մի բարեքից չի կարելի օգտուիլ»:

Ս Ր Բ Ե Ր

Ս. Յովհաննէս.—Նոր-Բայազէտից դէպի արեւելք, մօտ երկու վերստ հեռու գտնւում է ս. Յովանէսի ուխտատեղին: Հանդիպակաց ժայռից անագին քարեր գլորուելով թափուել են իրար վրայ և կազմել մի քարայր՝ երեք փոքրիկ բաժանմունքներով: Լոյսը քարերի ճեղքուածներից ներս թափանցելով հազիւ աղօտ կերպով լուսաւորում է: Դէպի այս քարայրը բարձրանալու համար շինուած են սանդուղներ, և սրանց կողքերին կանգնեցրած են բաւականաչափ խաչքարեր, որոնցից շատերը առանց մի որ և է արձանագրութեան են: Ուխտատեղու քարայրի մէջ ևս կայ մի խաչքար, որի վրայ կարդացւում է. «Սուրբ խաչ բորենալու Ծատուրին. Թվ. ՌԽԳ (=1595). Քիրամ կազմող, Փոքր ինչ ներքև և կողքին՝ Ծատուրս եղի ի խաչի օտն ¹⁾» զապրանացս տասն. ով ինչ մարդ որ հանէ ի սրբոյն՝ խոռով կենայ սուրբն. ՌՄԽ.

Քարայրից փոքր ինչ հեռու ընկած մի մեծ քարի երեսին գրուած է. ի թվին 2718 (=1549) Թոմաս ծառայ Աստուծոյ եկի ի Գաւառէն ի ծառայութիւն սուրբ Յովհաննէսին. շատ աշխատեցայ. յիշեցէք ի Քրիստոս:

Աւանդաբար պատմում է թէ այս արձանագրութեան մէջ յիշուած Թովմա ճգնաւորը ճգնել է այս ուխտատեղու հանդէպ գտնուած քարաժայռի մի ծերպի մէջ, որ այժմ էլ ուխտատեղի է սուրբ Գէորգ անունով:

Քարայրից հազիւ հարիւր քայլ հեռու գտնւում է երկաթանալկանեան մի հանքային աղբիւր, որ սուրբ է համարւում ²⁾:

Քարայրիս առջև տարածւում է մի ընդարձակ, ծաղկալից դաշտ, ուր Համբարձման տօնին անագին բազմութիւն ծաղապատիկ նստած վայելում է հասարակական մատաղը:

Ուխտաւորները մեխեր են խփում քարայրի և նրա մօտի մեծ քարի վրայ. եթէ առանց ծոռուելու ամբողջովին մտնում է քարի մէջ, այս նշանակում է, որ սուրբ Յովհաննէսը կատարելու է նրանց ուխտը, իսկ եթէ չէ մտնում՝ չէ կատարելու: Զափաղանց մեծ է թէ խփուած և թէ ծոռած, դէն ձգուած մեխերի թիւը:

¹⁾ Այսինքն Նուիրեցի սրբին:

²⁾ Տես ջրի պաշտամունք գլխում: